

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Terrorisme, religie en het gesprek daarover

Cliteur, P.B.

Citation

Cliteur, P. B. (2010). Terrorisme, religie en het gesprek daarover. *Nederlands Dagblad*, 1-2.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/14758>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/14758>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Christelijk betrokken Nederlands Dagblad

Opinieplein

Terrorisme, religie, en het gesprek daarover

Geplaatst: 12 februari 2010 09:30, laatste wijziging: 12 februari 2010 11:48

Gijsbert van den Brink schreef in zijn column ([14 december 2009](#)) met waardering over een debat tussen de gelovige hoogleraar Gerrit de Kruijf en de niet-gelovige hoogleraar Paul Cliteur.

Van den Brink signaleerde een positief effect van dit debat. Cliteur wil alsnog graag benadrukken dat hij niet van 'zijn geloof' is gevallen.

Stel, we zouden aan Umar Farouk Abdulmutallab vragen: „Waarom wilde jij het vliegtuig van vlucht 253 op eerste kerstdag van 2009 laten ontploffen?” Dan is zijn antwoord dat hij dit moest doen van zijn religie.

Stel, we vragen aan Jigal Amir waarom hij Jitzak Rabin in 1995 vermoordde. Dan antwoordt hij: „Omdat het mijn religieuze plicht was.”

En stel, we vragen dit aan Scott Roeder, de moordenaar van abortusarts George Tiller, die nu berecht wordt in de Verenigde Staten. Dan antwoordt deze dat abortus verboden is in zijn heilige schrift; de passages uit de Bijbel waarin dat het geval is, voert hij op als legitimatie voor zijn handelen.

Kortom, in al deze gevallen wordt voor het geweld een religieuze legitimatie aangevoerd.

Een dergelijke verklaring, zo is mij gebleken tijdens lezingen die ik over dit onderwerp gegeven heb de afgelopen jaren, wordt door bijna niemand die ik hierover spreek (gelovig of ongelovig - dat maakt niet uit) geaccepteerd. Bijna iedereen zegt: „Maar je gelooft toch niet dat religie hier iets mee te maken heeft?”

Ik zeg dan: „Dat verzin ik niet. Dat zeggen Abdulmutallab, Amir en Roeder zelf.” Maar dat gelooft niemand.

Gefascineerd

Prof.dr. G. van den Brink schreef in deze krant een verslag van een publieke ontmoeting die ik had met zijn en mijn collega prof.dr. Gerrit de Kruijf.

Ik ben de afgelopen jaren sterk gefascineerd geraakt door dat religieus terrorisme om een veelheid van redenen. Allereerst: omdat de staat en de samenleving hierop tot nu toe geen adequaat antwoord heeft kunnen geven. Maar ik ben ook gefascineerd door de blinde vlek die velen voor het verschijnsel aan de dag leggen blijkens de wonderlijke interpretaties die men geeft aan hetgeen in mijn boek *Moreel Esperanto* is uiteengezet. Ik zeg natuurlijk niet dat de Bijbel niet vele mooie verhalen kent. Ik zeg niet dat alle gelovigen tot terrorisme neigen. Ik zeg niet dat het gehele christendom, de gehele islam of het gehele jodendom gewelddadig is. Wat ik alleen zeg, is dat - helaas - in de monotheïstische traditie wel aanknopingspunten liggen voor geweld. Wat ik in *Moreel Esperanto* probeer te doen, is die aanknopingspunten te analyseren en aan te geven onder welke condities de monotheïstische traditie verenigbaar is met de beginselen van een vreedzame samenlevingsorde.

Aanknopingspunten voor terrorisme zijn bijvoorbeeld het verhaal uit Numeri 25 waarin Pinechas (de eerste religieuze terrorist) mensen vermoordt vanwege hun afvalligheid van het joodse geloof (en waarvoor hij geprezen wordt door de Heer). Een aanknopingspunt is ook het verhaal van Jefta die zijn dochter als brandoffer opdraagt, omdat hij dat aan God heeft beloofd (of: denkt te hebben beloofd). Een aanknopingspunt is ook het verhaal van Abraham die bereid blijkt te zijn, zijn zoon te offeren (wat niet hoefde, maar wat het verhaal toch een aanknopingspunt maakt in de zin als hiervoor omlijnd). Een aanknopingspunt is verder het verhaal van de profeet Elia die de profeten van de verkeerde god (Baäl) ter dood laat brengen, nadat de onmacht van hun god is bewezen.

Logica

Deze verhalen uit het Oude Testament volgen een logica die ik probeer te volgen en bloot te leggen. Mijn ervaring is dat de meeste mensen liever hun aandacht richten op andere verhalen in de Bijbel. Dat mag. Maar die mensen zullen dan ook nooit iets begrijpen van Abdulmutallab, Roeder, Amir en Gelle.

Als een christen zegt: „Maar niemand kent meer het verhaal van Numeri 25,, dan zeg ik: jammer, want dan mis je wel iets dat je begrip van het religieuze terrorisme zou vergroten.

Als iemand zegt: „Ik kan het verhaal van Abraham en Izaak ook anders duiden”, dan zeg ik: laat je interpretatie maar horen, ik ben benieuwd.

Ik ben blij dat Van den Brink van mening is dat De Kruijf en ik de „goede toon” hebben kunnen vinden, maar eerlijk gezegd had ik niet anders verwacht. Laat ik over die toon tot slot nog iets zeggen.

Van den Brink schrijft dat ik behoor „tot de meest spraakmakende atheïsten in ons land”. Ik zal zelf de aanduiding 'atheïst' voor mijn geloofspositie niet gebruiken, want mensen associëren dat met een totaal afwijzende houding ten aanzien van religieuze geloof die mij niet eigen is.

Andere toon

Van den Brink speculeert ook dat na de bijeenkomst met De Kruijf het hem niet zou verbazen dat ik een „andere toon” zou aanslaan dan „tot dusver”. Van den Brink heeft zelfs uit de bijeenkomst opgemaakt dat ik „wonderlijk genoeg” niet eens „ongevoelig” zou zijn voor een oproep tot „het geloof”. Hij denkt dat ik de zaal anders „uitging” dan ik erin was gekomen.

Loos alarm. Of is hier de wens toch wel een beetje de vader van de gedachte? Of word ik ouder en softer? Een beleefde uitwisseling van gedachten betekent in ieder geval niet dat men tot het geloof komt. Ik heb altijd een beleefde toon jegens het geloof aangeslagen (althans, ik heb dat wel beoogd). Ik zie dan ook geen aanleiding daarin iets te veranderen. Wel heb ik zo mijn eigen geloof. Maar dat is een privézaak en daarmee zal ik ook niemand lastig vallen. Tenslotte moet iemand het goede voorbeeld geven over hoe we met religieuze geloof in een publieke context kunnen omgaan.

Paul Cliteur is hoogleraar encyclopedie aan de Universiteit van Leiden en schrijver van Moreel Esperanto (2007).